

talat för att vi blir indragna i en eventuell kraftmätning om detta öde. "I ett kommande krig blir Sverige utan allt tvivel tvunget att välja sida", skriver Aftontidningen, trots sin sympati för den rena neutralitetslinjen, och på den punkten torde tidningen vara representativ. Lika allmän bland demokrater är uppfattningen att Sverige, om det tvingas att välja sida, blott kan välja en sida, detta därför att endast denna sidas seger medför frihet och trygghet för framtiden. Anser någon — utanför kommunistkretsen — att Sverige kan tänkas strida på Rysslands sida för att besegra de fria staterna i väster och därmed bereda vägen för sin egen undergång? Den tanken är lika orimlig som att vi år 1940 skulle ha ställt oss på Tysklands sida mot England och Norge.

Den sista centrala förutsättningen för diskussionen är att Sverige vid ett angrepp måste räkna på hjälp utifrån. Därom är alla ense; från militärt håll har gång efter annan understrukits att varje försvarssystem måste bygga på den synpunkten, och saken är för övrigt så självfallen att den kan inses utan stöd av expertis. Lika självklart är att möjligheten att undgå ockupation eller erövring i hög grad är beroende av hur snabbt och effektivt den hjälpen lämnas. Med nutidens vapen kan i än högre grad än under det senaste världskriget en tidsskillnad på några veckor eller till och med dagar betyda allt.

De förutsättningar som här angivits och som efter allt att döma godtas av det stora flertalet pekar på en allvarlig och positiv prövning av möjligheterna till en samverkan mellan de hotade staterna. Försök görs emellertid att avklippa diskussionen genom att helt enkelt beteckna samverkan som en krigsfara. Det kan därför icke nog starkt understrykas att målet är att säkra freden. Detta mål vinnas inte genom deklamationer mot krig, utan genom försök att bedöma och bemästra krigsfaran. Det är just inför det ohyggliga perspektivet av ett krig, och ett krig som Sverige mot sin vilja blir indraget i, som planen på samverkan skall prövas som en väg till fred. Vårt försvar motiveras av risken för krig, men vi hoppas alla att det skall hjälpa oss att undgå krig; på alldeles samma sätt förhåller det sig med samverkan mellan stater inför krigsrisk. Ty freden är alltid beroende av att de stater som är irriktade på utvidgning och erövring inte anser det lönt att använda kriget som medel — därför att de stater som inte begär nytt land eller nya underlydande, de i reell mening fredsälskande staterna, kan bjuda ett överlägset motstånd.

D·N

16/2 1948

Vår utrikespolitik

Vägen till fred

Inom de demokratiska partierna torde det stora flertalet vara ense om följande förutsättningar för vår utrikespolitik: att vi vill försvara vårt oberoende, att detta oberoende förloras om det kommunistiska Ryssland blir den dominerande makten i världen, att utsikterna att stå utanför vid en kraftmätning mellan stormakterna är ytterligt obetydliga och att vi vid ett val i en tvångssituation måste välja västmakternas sida samt slutligen att möjligheten att försvara Sverige vid ett angrepp är beroende på snabb och effektiv hjälp utifrån. Från dessa utgångspunkter ter det sig naturligt att inta en positiv hållning till tanken på en samverkan mellan de stater som står varandra nära, detta för att skapa en fredsfront, tillräckligt stark för att avskräcka från varje aggression och därmed också för att trygga vår egen fred och vårt eget oberoende. Varför drar man inte den slutsatsen? Varför anbefalls tvärtom en ovillkorlig neutralitet, eller rättare en vägran att ta ställning under fred, som den tryggare utrikespolitiska linjen?

Till stor del är det här snarare fråga om ett psykologiskt än ett logiskt problem. Sverige har lyckats stå utanför två världskrig, och en nästan vidskeplig tro på att det skall lyckas även en tredje gång gör sig, trots alla sakska, gällande, särskilt bland människor med ringa insikt och intresse. Politikerna, som är mera medvetna om faran, fruktar att

utmåna dessa föreställningar och faller tillbaka på neutralitetsprincipen såsom ett traditionellt och ofarligt slagord. Varje parti hyser räddhåga för att genom realistisk debatt och nya förslag försättas i ett taktiskt ogynnsamt läge; beskyllningar för aktivism eller krigiskhet kan, hur totalt ogrundade de än är, betyda förlorade röster vid valen, och det är därför säkrare att hålla sig till de inrikespolitiska tvisterna än att tala öppet i den fråga inför vilken alla dessa tvister ter sig obetydliga. Man nöjer sig med att hänvisa till folkmeningen, väl vetande att denna i frågor som dessa är på en gång oklar, föränderlig och färgad av önsketänkande och att det är ledarnas plikt att upplysa och fatta ståndpunkt, inte att begagna folket som ursäkt för tystnad och slagord.

Det oftast framförda argumentet mot en samverkan är att denna skulle skärpa motsättningarna och därför måhända rent av öka den krigsrisk som syftet är att undanröja. Att här göra någon absolut säker förutsägelse är naturligtvis inte möjligt. Men väsentligen synes argumentet bygga på en felaktig konklusion, nämligen att den hetsiga kritik av alla planer på samverkan i väster som kommer från den ryska statsledningen innebär att en sådan samverkan, därest den organiserades, skulle skärpa det ryska hotet. En slutsats av helt motsatt art synes vara den naturliga. Ryssland angriper de förslag och planer som framställs därför att de är ägnade att hindra den ryska expansionen. Blir förslagen omsatta i handling, leder de till trygghet för de medverkande på grund av att den överlägsenhet som uppstår gör ryska erövringsaktioner utsiktslösa. Den irriterade tonen i Moskva är ett skäl att anta att Bevin och hans meningsfränder handlar i världsfredens intresse — inte tvärtom. Kommer väl en samverkan till stånd, kan man räkna med att förbindelserna mellan väster och öster så småningom förbättras, därför att Ryssland i sådant fall måste ge upp sin erövringspolitik och eftersträva en verklig uppgörelse på lång sikt. Att västerns ledare skulle fantisera om möjligheten att i sin tur ta till offensiven mot Ryssland är, både med tanke på ledarnas och folkens mentalitet, så orimlig att den knappast kan framföras i god tro.

Sannolikt mera verksamt, om också sällan redovisat, är ett argument mot samverkan som i grunden visar både misstron mot Ryssland och tilliten till demokratierna i väster. Om Sverige väljer sida, ökas, säger man, faran för ett ryskt angrepp, men av väststaterna kan vi påräkna hjälp utan att vi väljer sida. Det gäller att visa så stor älskvärdhet som möjligt mot den stat som hotar oss; mot de stater som skyddar oss kan vi inta en reserverad hållning.

Betydelsen av denna synpunkt vad Rysslands hållning beträffar reduceras till ett minimum redan därför att vår utsikt att bevara neutraliteten, om en gång krig utbryter, enligt allmän uppfattning är ringa eller ingen. Men låt oss säga att en viss utsikt härtill dock finns. Tror någon att risken för en rysk aktion mot Sverige i nämnvärd grad minskas därigenom att Sverige deklarerar sin vilja till ovillkorlig neutralitet? Kommer inte Ryssland, vars politik är lika obunden av folkrättsliga och humanitära hänsyn som Hitlers, att oberoende av dylika ting angripa Sverige, om det ter sig strategiskt fördelaktigt, liksom Tyskland angrep de neutrala staterna Norge och Danmark, Holland och Belgien? Och kommer inte en sådan aktion att bli så mycket naturligare som man i Ryssland vet att den härskande opinionen i Sverige i så måtto redan

valt sida som en anslutning till Ryssland mot väststaterna är otänkbar? Visserligen är de ryska kunskaparna ofta illa underrättade, men att de skulle sätta tro till den svenska utrikesledningens förklaring om s. k. ideologisk neutralitet är dock otroligt. De vet hur den svenska opinionen är orienterad och att bland socialdemokraterna, lika väl som hos deras motståndare, den uppfattningen dominerar att ett krig, om det påtvingas oss, icke kan bli ett krig för Ryssland. Det skulle krävas en diktatur i Sverige av ryskt snitt för att denna opinion skulle förbli en hemlighet.

Tanken att en samverkan är onödig därför att vi under alla förhållanden får hjälp från västmakterna är inte moraliskt tilltalande, men det perspektivet skall här ej diskuteras. Har, för att stanna blott vid realfrågan, de rätt som säger att en isolerad rysk aktion mot Sverige är utesluten därför att England och USA då skyndar till vår hjälp — det är för övrigt till stor del samma personer som räknar med att vi vid ett allmänt krig skall kunna stå utanför. Så mycket är säkert att den hållning som uttrycks i satsen som dessa är ett handtag åt den amerikanska isolationismen. Ju mera de europeiska småstaterna betonar sin ovillkorliga neutralitet — under förlitande på att Ryssland skall ta försäkringarna på allvar och att västmakterna ändå skall hjälpa dem, om det blir nödvändigt —, desto större blir risken för att det skydd som de stora demokratierna och framför allt USA för närvarande ger skall dras bort. Man spelar ett högt spel då man överlägset tillbakavisar hjälpplanerna — i förvisning om att de ändå kommer att realiseras. Ty den vilja att skydda Europas fria stater som i dag behärskar det amerikanska folket är icke, som den ovillkorliga neutralitetens talesmän hos oss gärna vill tro, blott betingad av det egna intresset och därför oberoende av de skyddade staternas uppträdande, den är också en frukt av humanitär och nationell samkänsla — och en sådan känsla fordrar gensvar. Intet kan därför skada Sveriges intresse mer än de falska deklARATIONER som går ut på att vi inte är berörda av stormaktsstriden, att saken inte gäller oss.

Vår utrikespolitik

Fraser och skönlösningar

Inför det utrikespolitiska dilemma som Sverige och många andra småstater möter ligger det nära till hands att söka komma från problemet genom att tala om något annat. Oron föder ett slags omedveten oärlighet, en vilja till flykt från verkligheten, som kommer till uttryck i högtidliga försäkringar om det självfallna och starka framhävanden av det oväsentliga. Talen i riksdagsdebatten den 4 februari ger en provkarta på dessa tendenser, som skulle vara uteslutande psykologiskt intressanta om det inte gällde så allvarliga ting.

Ett alibi som redan börjar bli utslitet är att tala om FN och vår trohet mot denna institution. Ingen anledning finns att klaga över vårt inträde i den internationella fredsorganisationen eller att påyrka ett utträde ur kretsen av "demokratiska" och "fredsölskande" nationer. Men att FN inte kan visa vägen ur den nuvarande krisen eller ur någon allvarlig kris är uppenbart. Förbundet är allsmäktigt om stormakterna är ense, men maktlöst om de inte är ense — och de är inte ense. Liksom Nationernas förbund har FN varit ur stånd att ens dölja motsättningarna; de reella avgörandena i viktiga frågor träffas på annat håll, och sessionssalarna i Lake Success får bevitna endast retoriska uppvisningar kring de konflikter som utkämpas runtom i världen. Hyllningar till FN och vår politik i FN ger inte längre illusion; det var blott under de första månaderna som vår anslutning till organisationen kunde ges ett skimmer av insats och betydelse.